

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Kjersti Nielsen, 22003582

Vurdering av statlig støtte til Jehovas vitner

Vi viser til brev av 21.08.19 der det bes om fylkesmannens vurdering av grunnlaget for statlig økonomisk støtte til Jehovas vitner.

Bakgrunnen for henvendelsen er ulike medieoppslag om at medlemmer av trossamfunnet som velger å stemme ved valg risikerer å bli ekskludert fra samfunnet, og dermed også fra sin omgangskrets og familiemedlemmer.

Fylkesmannen ba i brev av 11.09.19 Jehovas vitner om en redegjørelse i saken.

På forespørsel fra Jehovas vitner ble det avholdt et kort møte mellom ansatte hos fylkesmannen og representanter fra Jehovas vitner den 14.10.19.

Skriftlig redegjørelse ble mottatt 18.10.19.

I redegjørelsen står det bl.a.: *«Jehovas vitner verdsetter de grunnleggende rettighetene vi har i Norge, deriblant retten til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Som kristne respekterer vi at andre har rett til å stemme og rett til ikke å gjøre det. Vi agiterer ikke mot valg, og vi samarbeider med valgte myndigheter. Men hvert enkelt Jehovas vitne treffer en personlig avgjørelse om å ha en strengt nøytral holdning til nasjonenes politikk. De mener at politisk nøytralitet er noe Bibelen gir påbud om.»*

Videre står det: *«Avgjørelsen om å være nøytral i politiske spørsmål er en personlig avgjørelse som hver enkelt tar på grunnlag av sin forståelse av Bibelen og sin samvittighet. Hvis en i vårt trossamfunn velger å delta i et politisk valg ved å stemme, vil Jehovas vitner se det slik at den personen selv har valgt å forlate trossamfunnet. Det vil derfor bli gitt en kort opplysning i menigheten som lyder: «[Personens navn] er ikke lenger et av Jehovas vitner.» Men personen er fortsatt velkommen til å overvære religiøse gudstjenester, sitte hvor som helst han eller hun ønsker i Rikets sal (Jehovas vitners møtelokale), og være med på å synge religiøse salmer. Utover det kan han eller hun også snakke med og omgås den nærmeste familien normalt (den eneste religiøse begrensningen er å drøfte emner av trosmessig/religiøs karakter).»*

Det er i ettertid mottatt henvendelser fra privatpersoner som hevder at dette ikke er tilfelle, og at utstøtelse praktiseres.

Fylkesmannens vurdering

Lovgivningen om tros- og livssynssamfunn har en felles forankring i Grunnloven § 16. Grunnloven § 16 inneholder bestemmelsen om religionsfrihet, og den gir særlige bestemmelser om Den norske kirke og videre følger det at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

Grunnloven § 16 om religionsfrihet samsvarer også med internasjonale konvensjoner som Norge er bundet av.

Etter § 19 i lov om trdomssamfunn og ymist anna kan registrerte trossamfunn kreve årlig tilskudd fra staten. Det er en forutsetning at virksomheten drives i tråd med trossamfunnsloven § 1 om «rett og sømd» og § 13 om «rett og moral».

I henhold til trossamfunnsloven § 1 har alle rett til å drive religiøs virksomhet så lenge «rett og sømd ikkje vert krenkt».

Videre står det i § 13 at «Trdomssamfunn kan lata seg registerføra når det ikkje med si lære eller sitt arbeid kjem i strid med rett og moral.»

I sine spesielle merknader til «rett og sømd»-begrensningen i trossamfunnsloven § 1 pekte Dissenterlovkomiteen av 1957 under arbeidet med loven på følgende (s. 155):
«De grenser som gjelder for den religiøse friheten, er det som gjelder for handlefriheten i det hele. Henvisningen til rett og sømmelighet stiller opp en standard hvis innhold må bestemmes etter den alminnelige oppfatning i folket av hva som er sømmelig.»

Komiteen framholdt følgende om «rett og moral»-vilkåret for registrering og tilskudd (s. 168):

I og for seg kan en kanskje si at intet trossamfunn burde få eksistere hvis dets lære strider mot rett og moral. Men en må her regne med at for de trossamfunn som ikke blir registrert, de helt private, vil det råde en meget utstrakt frihet. Selv om deres lære er i strid med god moral, vil det ikke bli grepet inn hvis dette ikke gir seg utslag i handlinger som strider mot gjeldende straffelov. Skal et trossamfunn bli registrert og få offentlig støtte og offentlige funksjoner, må åpenbart kravene stilles vesentlig strengere. Vilkåret må da være at læren ikke støter an mot rett og moral. Forutsetningen er egentlig at trossamfunnet representerer en positiv verdi, som staten kan være tjent med å vise tillit og å støtte, både ut fra interesse for folkemoralen og for den del av kulturen som det religiøse liv representerer. Ved vurderingen av et trossamfunns lære vil det være det rådende moralsyn i landet som legges til grunn. Det er åpenbart ikke en snever kristelig eller statskirkelig målestokk som skal nyttes. Men vurderingen vil likevel bygge på det syn som er alminnelig i landet, påvirket som det er av den kristendom som har vært her i århundrer. Man bør ikke godta hva som helst som moralsk fordi det betegner seg som uttrykk for en religiøs lære. Trossamfunn som går inn for polygami, som dyrker usunn ekstase eller tolererer utskeielser, som pålegger sine medlemmer bud imot helseøkt og folkeopplysning o. l. vil selvsagt ikke få godkjenning av det offentlige, selv om deres forhold ikke er slik at det leder til strafferettslig forfølgning.»

I høringsnotatet 25. september 2017 i forslag til trossamfunnslov uttaler Kulturdepartementet følgende:

«Dissenterlovkomiteen synes å ha forutsatt at et trossamfunn positivt må bidra til verdidannelse i samfunnet, men dette har altså ikke kommet klart til uttrykk i loven. Slik har bestemmelsene heller ikke vært tolket i praksis, i alle fall ikke de seneste tiårene.»

Fylkesmannen har tidligere (1999 og 2012) vurdert Jehovas vitners utstøtelsespraksis, både opp mot registreringen og som grunnlag for statstilskudd. Det ble da konkludert med at utstøtelsespraksisen ikke var i strid med gjeldende rett. Etter klage på fylkesmannens avgjørelse kom daværende Kirke- utdannings og forskningsdepartementet til følgende konklusjon: *«Vi kan ikke se at utstøtelsespraksisen er i strid med registreringsvilkårene eller at den kan karakteriseres som en grov feil eller forsømmelse. Jehovas vitners utstøtelsespraksis rammes ikke av bestemmelser i lov om trossamfunn. Fylkesmannen har følgelig ingen hjemmel for å holde tilbake tilskuddet.»*

Å stemme ved valg er en grunnleggende rettighet for norske borgere, men ikke en plikt. Å avstå fra denne rettigheten synes å være en del av Jehovas Vitners trosgrunnlag som er kjent – og formodentlig da også akseptert av de som likevel velger å være medlemmer i trossamfunnet.

Fylkesmannen kan da ikke se at denne innskrenkingen av medlemmers grunnleggende rettigheter etter norsk lovgivning gir juridisk holdbart grunnlag for å trekke tilbake statsstøtten etter någjeldende lovgivning.

Vi er etter dette kommet til at Jehovas Vitner fortsatt bør behandles som statsstøtteberettiget etter lov om trdomssamfunn og ymist anna.

Med hilsen

Rannveig Bjerkmo
avdelingsdirektør

Hege Skaanes Nyhus
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent